

Sygn. akt VI ACa 436/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Agata Zając

Sędzia SA – Teresa Mróz

Sędzia SO (del.) – Marian Kociołek (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy – Beata Pelikańska

po rozpoznaniu w dniu 7 września 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa A. W. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa-(...)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 23 listopada 2011 r.

sygn. akt XX GC 712/10

I oddala apelację;

II zasądza od A. W. (1) na rzecz Skarbu Państwa Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI A Ca 436/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 października 2010 r. A. W. (1) wniósł o zobowiązanie Skarbu Państwa – (...) do złożenia oświadczenia woli o zamianie należących do Skarbu Państwa 5.118 akcji zwykłych spółki (...) S.A. w W. na należące do powoda 4.557 akcji zwykłych spółki (...) S.A. w B., a ponadto o zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego zwrotu kosztów postępowania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Gospodarczy Wydział XX Gospodarczy powództwo w całości oddalił oraz zasądził od A. W. (1) na rzecz Skarbu Państwa kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne, poczynione przez Sąd Okręgowy, przedstawiały się następująco.

A. W. (1) był właścicielem 4.000 akcji (...) S.A. w R. oraz 1.344 akcji (...) S.A. w B..

Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy konsolidacyjnej uprawnieni pracownicy spółek konsolidowanych uzyskali prawo zamiany posiadanych przez siebie akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej pod warunkiem złożenia pisemnego oświadczenia o zamiarze dokonania zamiany wszystkich posiadanych akcji. (...) S.A. w R. oraz (...) S.A. w B. należały do grupy spółek konsolidowanych w rozumieniu art. 2 pkt. 2 ustawy konsolidacyjnej, które znalazły się na liście spółek konsolidowanych, których akcje podlegają wniesieniu na pokrycie kapitału zakładowego spółek konsolidujących wymienionych w załączniku nr 1 w pkt. 19 i 20 rozporządzenia wykonawczego do ustawy. (...) S.A. oraz (...) S.A. miała nastąpić w ramach spółki konsolidującej pod firmą (...) S.A. z siedzibą w Ł.. Dlatego w dniu 23 lipca 2008 r. A. W. (1) złożył oświadczenie o zamiarze zamiany 1.344 akcji (...) S.A. na akcje (...) S. A., a ponadto w dniu 30 lipca 2008 r. złożył oświadczenie o zamiarze zamiany 4.000 akcji (...) S.A. na akcje (...) S.A.

Sąd Okręgowy ustalił też, że (...) przygotował i wszczął proces zamiany akcji w oparciu o ustawę konsolidacyjną, informując uprawnionych akcjonariuszy o możliwości zawierania umów zamiany, których przedmiotem miały być z jednej strony wszystkie akcje w poszczególnych spółkach konsolidowanych należące do poszczególnych uprawnionych akcjonariuszy, z drugiej zaś podlegające jednostronnej redukcji pakiety akcji spółki konsolidującej oferowane w zamian przez Skarb Państwa. W oparciu o taką interpretację prezentowaną przez Skarb Państwa, uprawniony akcjonariusz w każdym przypadku musiał przedstawić do zamiany wszystkie posiadane przez siebie akcje spółki konsolidowanej i za wszystkie posiadane przez takiego akcjonariusza akcje spółki konsolidowanej otrzymywał w wyniku zamiany odpowiednio zredukowaną liczbę akcji spółki konsolidującej. Wobec takiego stanowiska, dnia 26 lipca 2010 r. A. W. (1) wystosował do (...) pismo z propozycją zawarcia umowy, na podstawie której 4.000 akcji (...) S.A., których był właścicielem zostałyby zamienione na ok. 3.518 akcji (...) S.A. (wg parytetu 0,879783), bądź też zamianie nie wszystkich akcji, a tylko części. Według niego Skarb Państwa był zobowiązany na mocy przepisów ustawy konsolidacyjnej do zawarcia z nim jako uprawnionym akcjonariuszem umowy zamiany akcji, w ramach której zamienione zostaną wszystkie należące do niego akcje odpowiedniej spółki konsolidowanej w zamian za odpowiadający im wartością pakiet akcji spółki konsolidującej, albo - w sytuacji, gdy w związku z ilością akcji danej spółki konsolidowanej przedstawionych do zamiany konieczne byłoby przeprowadzenie redukcji ilości akcji spółki konsolidującej przedstawionych do zamiany, zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy konsolidacyjnej - zostanie objęty zamianą odpowiednio zredukowany pakiet należących do powoda akcji danej spółki konsolidowanej oraz odpowiadający mu wartością zredukowany pakiet akcji spółki konsolidującej. W odpowiedzi, pismem z dnia 30 lipca 2010 r. Departament (...) poinformował A. W. (1), iż z obowiązujących przepisów prawnych wynika, iż jeżeli uprawniony pracownik lub akcjonariusz zadeklaruje do zamiany wszystkie akcje, to stanie się on wyłącznie akcjonariuszem spółki konsolidującej w takim zakresie, jaki wyniknie z przeprowadzonej proporcjonalnej redukcji. W odpowiedzi w dniu 30 lipca 2010 r. A. W. (1) złożył oświadczenia, w których odmówił zawarcia przedłożonej mu w dniu 30 lipca 2010 r. przez przedstawiciela Skarbu Państwa, umowy zamiany posiadanych przez niego akcji z powodu niezgodności z ustawą konsolidacyjną określonego stosunku zamiany akcji będących w jego posiadaniu na akcje spółki konsolidującej, zaoferowanego mu przez Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy ustalił też, że w dniu 3 sierpnia 2010 r. A. W. (1) wystosował do (...) oferty dotyczące zamiany 3.481 stanowiących jego własność akcji (...) S.A. (spółki konsolidowanej) na 3.063 stanowiące własność Skarbu Państwa akcje (...) S.A. (spółki konsolidującej) oraz zamiany 958 stanowiących jego własność akcji (...) S.A. (spółki konsolidowanej) na 950 stanowiących własność Skarbu Państwa akcji (...) S.A. (spółki konsolidującej) Jednak Departament (...) Skarbu Państwa (...) odrzucił te oferty w piśmie z dnia 11 sierpnia 2010 r.

Dodatkowo Sąd Okręgowy ustalił, iż w dniu 31 sierpnia 2010 r. nastąpiła rejestracja połączenia spółki konsolidującej - (...) S.A. (jako spółki przejętej) ze spółką (...) S.A. z siedzibą w W. (spółka przejmująca) w trybie wynikającym z art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. tj. poprzez przeniesienie całego majątku (...) S. A. na (...) S.A. w zamian za akcje, jakie (...) S.A. wydała akcjonariuszom (...) S. A. Ponadto, w dniu 1 września 2010 r. nastąpiła rejestracja połączenia (...) S.A. (jako spółki przejmującej) z grupą spółek przejmowanych, do których należała również (...) S.A. w trybie wynikającym z art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. poprzez przeniesienie całych majątków spółek przejmowanych na spółkę przejmującą w zamian za akcje, jakie (...) S.A. wydała akcjonariuszom spółek przejętych, w tym również akcjonariuszom (...) S.A. Jednocześnie została zarejestrowana zmiana firmy (...) S.A. na: (...) S.A. oraz zmiana siedziby tej spółki na: B.. W związku z ww. zmianami

A. W. (1) w zamian za posiadane 1.344 akcje (...) S.A. otrzymał 1.509 akcji (...) S. A., zachowując jednocześnie 4.000 akcji (...) S.A. Tym samym stał się właścicielem łącznie 5.509 akcji (...) S.A. w B..

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż stan faktyczny ustalił w oparciu o dokumenty, a spór pomiędzy stronami sprowadza się do oceny prawnej, a konkretnie interpretacji prawnej przepisów ustawy konsolidacyjnej.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo główne podlegało w całości oddaleniu.

W ocenie Sądu Okręgowego treść art. 3 ust. 3 ustawy konsolidacyjnej oraz § 2 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych, co do tego, że wskazana w § 2 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego proporcjonalna redukcja liczby akcji przeznaczonych do zamiany dotyczy wyłącznie akcji spółki konsolidującej.

Zdaniem Sądu Okręgowego interpretacja przepisów prawa dokonana przez pozwanego, oparta o wykładnię językową, jest jasna i nie pozostawia żadnych wątpliwości co do treści obowiązującego prawa. Z treści przepisów wynika bowiem jednoznacznie, iż redukcja liczby akcji odbywa się wyłącznie w jednej spółce – konsolidującej. Tym samym, sięganie przez stronę powodową do reguł wykładni systemowej, czy celowościowej jest zabiegiem chybionym.

Sąd Okręgowy zauważył, iż przyjęte rozwiązanie zakłada zamianę na akcje w spółce konsolidującej, a nie na odwrót - w spółce konsolidowanej. Efektem tej czynności jest stan rzeczy, w którym wszystkie zadeklarowane akcje spółki konsolidowanej będą podlegać zamianie na ograniczoną ilość akcji spółki konsolidującej. Sąd Okręgowy podzielił też opinię pozwanego, iż ustawodawca wprowadził zasadę oderwania się od wartości akcji spółek, których akcje są zamieniane. W § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia wykonawczego ma miejsce odniesienie do liczby akcji spółki konsolidującej, podczas gdy odniesienie do wartości (sumy udostępnianych akcji) ma miejsce w cytowanym § 2 ust. 3 rozporządzenia.

Odnosząc się do poglądu, wedle którego przedmiotowa ustawa ani nie nakazuje ani nie zakazuje dokonania proporcjonalnej redukcji akcji spółek konsolidowanych, jakie Skarb Państwa ma otrzymać w zamian za zredukowaną liczbą akcji spółki konsolidującej, Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż gdyby ustawodawca miał dopuścić takie rozwiązanie, wyraziłby to wprost poprzez sformułowanie w tym zakresie stosownego, wyraźnego przepisu wskazującego, iż w przypadku dokonania proporcjonalnej redukcji ilości akcji spółki konsolidującej, ma również miejsce stosowna redukcja ilości akcji spółki konsolidowanej uczestniczących w zamianie. Przewidziałby również w takiej sytuacji stosowną procedurę prowadzącą do ustalenia, które z posiadanych przez akcjonariusza akcji spółki konsolidowanej uczestniczą w zamianie.

Odnosząc się do stanowiska powoda, iż sposób zamiany akcji przedstawiony przez pozwanego narusza konstytucyjne prawo powoda do ochrony własności, Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż zamiana akcji spółek konsolidowanych na akcje spółki konsolidującej ma charakter dobrowolny. Gdyby akcjonariusz uznał zamianę akcji za niekorzystną, to akcjonariusz ów nie musi do niej przystępować, zachowując niezmienną ilość akcji spółki konsolidowanej. Zainicjowanie zamiany akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej, z zastrzeżeniem obowiązujących w tym zakresie ograniczeń, leży w sferze swobodnej decyzji zainteresowanego akcjonariusza, przy czym wbrew jego woli do zamiany dojść nie może. Z kolei ostateczny proces decyzyjny akcjonariusza następuje w sytuacji posiadania wszelkich istotnych informacji - w tym informacji ile akcji spółek konsolidującej za swój pakiet akcji spółki konsolidowanej otrzyma więc nie ma jakichkolwiek podstaw do twierdzenia, że podejmując w takiej sytuacji swobodną decyzję ograniczony jest on w jakikolwiek sposób w swych uprawnieniach właścicielskich.

Sąd Okręgowy zauważył też, iż przepisy prawa powszechnie obowiązującego w zakresie nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego, nie przewidują indywidualnego trybu ustalania zasad zamiany akcji w drodze oferty składanej przez poszczególnych akcjonariuszy spółek konsolidowanych, a tym samym dochodzenie przez powoda w drodze postępowania sądowego zobowiązania pozwanego do złożenia

oświadczenia woli, w celu doprowadzenia do zawarcia przez strony umowy o treści zaproponowanej przez powoda nie ma oparcia w przepisach prawa.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowiły przepisy art. 98 k.p.c.

Od powyższego wyroku apelację wywiodła strona powodowa, zaskarżając go w całości podniosła zarzuty:

(I) nie rozpoznania istoty sprawy, będące konsekwencją uznania, że literalne brzmienie przepisów art. 3 ust. 3 i art. 5 ust. 1 ustawy o zasadach nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego oraz §2 ust 3 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa w sprawie sposobu określania liczby akcji spółki konsolidującej polegających zamianie i trybu dokonywania zamiany akcji lub prawa do akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej „nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych”, a także uznania, że wystarczające jest dokonanie wykładni przepisów tych aktów prawnych dotyczących zamiany akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej przy zastosowaniu wykładni językowej, z całkowitym pominięciem reguł wykładni systemowej i funkcjonalnej, mających istotne znaczenie dla prawidłowej wykładni tych przepisów, co zaskutkowało całkowitym brakiem rozpoznania i oceny przez Sąd pierwszej instancji przytoczonych przez powoda argumentów prawnych zmierzających do prawidłowej wykładni tych przepisów;

(II) naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

a) art. 3 ust. 3 i art. 5 ust. 1 ustawy o zasadach nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego oraz §2 ust 3 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa w sprawie sposobu określania liczby akcji spółki konsolidującej polegających zamianie i trybu dokonywania zamiany akcji lub prawa do akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej w zw. z art. 21 ust. 1, art. 32 oraz art. 64 Konstytucji RP - poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że wskazane przepisy dopuszczają jedynie „jednostronną” redukcję liczby akcji spółki konsolidującej przy zawieraniu umów zamiany akcji w trybie art. 5 ust. 1 powołanej wyżej ustawy, nie przewidując jednocześnie redukcji liczby akcji spółki konsolidowanej, a będącą skutkiem ograniczenia się przez Sąd pierwszej instancji przy wykładni tych przepisów wyłącznie do reguł wykładni językowej, przy jednoczesnym nieprawidłowym zastosowaniu reguł tej wykładni, a ponadto z pominięciem reguł wykładni systemowej i funkcjonalnej, w tym w szczególności reguły nakazującej dokonywanie wykładni przepisów prawa w zgodzie z Konstytucją RP;

b) art. 8 i art. 9 ustawy o zasadach nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego oraz § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa w sprawie sposobu określenia liczby akcji spółki konsolidującej podlegających zamianie i trybu dokonywania zamiany akcji lub prawa do akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej - poprzez ich błędną wykładnię, której efektem jest stwierdzenie, że przy zamianie akcji w trybie powołanej wyżej ustawy ustawodawca wprowadził zasadę oderwania się od wartości akcji spółek, których akcje są zamieniane;

c) § 18 ust. 3 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa w sprawie sposobu określenia liczby akcji spółki konsolidującej podlegających zamianie i trybu dokonywania zamiany akcji lub prawa do akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej - poprzez jego pominięcie przy wykładni postanowień tego rozporządzenia oraz ustawy powołanej w pkt a) powyżej, a w konsekwencji błędną wykładnię postanowień art. 3 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 ustawy powołanej w pkt a) powyżej oraz § 2 ust. 3 wskazanego wyżej rozporządzenia, skutkującą błędnym uznaniem, że wskazane przepisy przewidują przy zamianie akcji dokonywanej w trybie art. 5 ust. 1 wskazanej ustawy jedynie jednostronną redukcję liczby akcji spółki konsolidującej, nie przewidując jednoczesnej proporcjonalnej redukcji liczby akcji spółki konsolidowanej przedstawianych do zamiany PPPP uprawnionego akcjonariusza;

d) art. 603 Kodeksu cywilnego - poprzez jego niezastosowanie, czego skutkiem było pominięcie kwestii ekwiwalentności świadczeń w umowie zamiany akcji zawieranej w trybie art. 5 ust. 1 ustawy powołanej w pkt a) powyżej;

e) art. 353 § 1 oraz art. 354 § 1 Kodeksu cywilnego w zw. z art. 5 ust. 1 ustawy o zasadach nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego, w zw. z art. 603 Kodeksu cywilnego oraz w zw. z art. 64 Kodeksu cywilnego -poprzez ich niezastosowanie i w konsekwencji uznanie, że Powód nie ma uprawnienia do domagania się od Pozwanego wykonania zobowiązania do zamiany akcji wynikającego z art. 5 ust. 1 powołanej wyżej ustawy zgodnie z treścią tego zobowiązania wynikającą z obowiązujących przepisów prawa;

(iii) naruszenie przepisu postępowania, które mogło mieć (miało) istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 328 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, poprzez zaniechanie uzasadnienia wydanego wyroku w sposób wynikający z tego przepisu, skutkujące tym, że w uzasadnieniu wyroku w zasadzie całkowicie brakuje uzasadnienia prawnego, a tym samym rzeczowa polemika z zaskarżonym wyrokiem jest niemożliwa, co istotnie utrudnia Powodowi obronę jego interesów.

W oparciu o powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez uwzględnienie żądania powoda w całości, tj. zobowiązanie Skarbu Państwa (...)do złożenia oświadczenia woli o zamianie należących do Skarbu Państwa 5.118 akcji zwykłych spółki (...) Spółka Akcyjna, z siedzibą w W., na należące do Powoda 4.557 akcji zwykłych spółki (...) Spółka Akcyjna, z siedzibą w B., ewentualnie, o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację pozwany o jej oddalenie i o zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego. Wykraczając ponad argumentację prezentowaną w trakcie procesu, pozwany zwrócił uwagę na upływ czasu powodujący wygaśnięcie wszelkich roszczeń związanych z zamianą akcji w procesie konsolidacji sektora energetycznego. Zdaniem pozwanego, dochodzone roszczenie wygasło na mocy zastrzeżonego ustawowo terminu prawa materialnego, który nie podlega przywróceniu.

Uzasadnienie prawne

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Odnosząc się do zarzutów powoda, na wstępie należy zwrócić uwagę, iż zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. jest niezasadny. W judykaturze przeważa pogląd, w myśl którego strona może powołać się na zarzut wadliwego sporządzenia uzasadnienia i zarzut taki można ocenić jako zasadny, gdy z powodu braku w uzasadnieniu elementów wskazanych w art. 328 §2 k.p.c. zaskarżony wyrok nie poddaje się kontroli instancyjnej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000/5/100 oraz z dnia 26 lipca 2007 r., V CSK 115/07, M. Prawn. 2007/17/930). Z natury rzeczy sposób sporządzenia uzasadnienia orzeczenia nie ma wpływu na wynik sprawy, ponieważ uzasadnienie wyraża jedynie motywy wcześniej podjętego rozstrzygnięcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2010 r., I UK 148/09, Lex nr 577847). Uzasadnienie zaskarżonego wyroku niniejszej sprawy, wbrew twierdzeniom skarżących, nie zawiera uchybień, uniemożliwiających przeprowadzenie kontroli instancyjnej. Z jego treści wynika bowiem bezspornie, kierując się jakimi powodami Sąd I instancji oddalił powództwo.

Zasadny okazał się zarzut powoda nierozpoznania przez Sąd Okręgowy istoty sprawy. W orzecznictwie przyjmuje się, że dochodzi do nierozpoznania istoty sprawy, gdy sąd nie zbadał podstawy materialnoprawnej pozwu (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06).

Na wstępie należy zwrócić uwagę, iż Sąd Okręgowy opierając się jedynie na literalnej wykładni m.in. § 2 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego doszedł do wniosku, że proporcjonalna redukcja liczby akcji przeznaczonych do

zamiany dotyczy wyłącznie akcji jednej spółki - spółki konsolidującej. Tym samym pośrednio Sąd przyznał, że taka zamiana akcji jest oderwana od wartości akcji spółek, których akcje podlegały zamianie (ustalonego parytetu wymiany) na niekorzyść posiadacza spółki konsolidowanej. Powyższe rodzi taką oto sytuację, że posiadacz akcji spółki konsolidowanej ma uprawnienie do zamiany akcji, ale to uprawnienie jest ograniczane w drodze rozporządzenia poprzez ograniczenie praw, które otrzyma w zamian. Do opisanej sytuacji odnosi się wprost przepis art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji, który mówi, że własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej, zaś ograniczenia własności może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności. To powoduje, iż Sąd Okręgowy stojąc na swym stanowisku interpretacyjnym - takim jakie zaprezentował - winien rozważyć skierowanie sprawy o zbadanie konstytucyjności § 2 ust. 3 rozporządzenia – czego nie uczynił.

Błędne jest stanowisko Sądu Okręgowego, wedle którego interpretacja literalna zagadnienia będącego przedmiotem rozpoznania jest wystarczająca. Przepisy prawa są regulatorem stosunków społecznych. Prawo służy ochronie interesów jednostek, interesów grupowych, reguluje sposoby rozwiązywania kolizji interesów. Dlatego nie można dokonywać analizy przepisów prawa w oderwaniu od celów, którym przepisy prawa mają służyć i bez spojrzenia na regulację sąsiednie systemu prawa, w którym są ulokowane i ich porównania. Nie można więc, dokonując interpretacji zapisów ustawy konsolidacyjnej i przepisów wykonawczych do niej, pomijać faktu, iż redukcja akcji podlegających zamianie wynika tylko z ograniczeń po stronie spółki konsolidującej, które przyjęto dla zachowania jednolitości w zakresie udostępniania pakietu akcji spółek w procesie prywatyzacji i komercjalizacji. Nie ma żadnego uzasadnienia dla ograniczania ilości akcji po stronie posiadacza akcji spółek konsolidowanych. Dobrowolność uczestnictwa w procesie zamiany po stronie uprawnionego akcjonariusza spółki konsolidowanej w żaden sposób nie tłumaczy dlaczego jego prawo do zamiany ma być przeprowadzone w sposób niekorzystny dla niego. Nie można tracić z pola uwagi, że parytet wymiany (liczbę akcji spółki konsolidującej przeznaczonych do udostępnienia uprawnionym pracownikom i uprawnionym akcjonariuszom w zamian za akcje spółki konsolidowanej) został wyraźnie zapisany w §2 ust 1 rozporządzenia wykonawczego. Odwołując się do instytucji pokrewnych konsolidacji, a mianowicie do instytucji łączenia się spółek, wskazać należy, że ustalenie stosunku wymiany udziałów lub akcji spółki przejmowanej bądź spółek łączących się przez zawiązanie nowej spółki na udziały lub akcje spółki przejmującej bądź spółki nowo zawiązanej - jest podstawowym elementem takiej operacji (art. 499 §1 pkt. 2 k.s.h.). W ustaleniu stosunku wymiany tkwi bowiem istota interesu zainteresowanych, gdyż on odzwierciedla wielkość wartości, a to jest sedno operacji gospodarczych.

Odnosząc się wprost do tego, że Sąd Okręgowy w interpretacji istotnych dla sprawy przepisów prawa poprzestał na interpretacji gramatycznej, wskazać należy, że postępowanie to nawiązuje do tradycyjnego poglądu głoszącego, iż w przypadku gdy na podstawie językowych reguł wykładni sens przepisu zostaje jednoznacznie ustalony, kończy się proces wykładni, ponieważ sens normy jest już jasny. W konsekwencji nie stosuje się już wykładni systemowej i funkcjonalnej. Rozumowanie to oparte jest na teorii klasyfikacyjnej, bazującej na zasadzie tzw. rozumienia bezpośredniego. Teoria ta jest obecnie poddana krytyce, zarzuca się, iż zastosowanie metody rozumienia bezpośredniego w praktyce prawniczej w efekcie może prowadzić do pozbawienia jakiegoś podmiotu ochrony jego uprawnień o tyle mu przysługujących, o ile będzie mógł wykazać w drodze wykładni, że uprawnienia te rzeczywiście mu przysługują. Bowiem bezrefleksyjna pewność organu podejmującego decyzję na mocy ratione imperii, może do cudzej wykładni ogóle nie dopuścić. O nieadekwatności takiego stanowiska do realiów obecnych wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 stycznia 1993 r, III ARN 84/92, OSNCP 1993/10 poz. 183, w którym stwierdził, iż „wykładnia gramatyczno-słownikowa jest bowiem tylko jednym z przyjmowanych powszechnie w rozumowaniu prawniczym sposobów wykładni, a wnioski z niej płynące mogą być również często mylące i prowadzić do merytorycznie błędnych, niezgodnych z rzeczywistymi intencjami ustawodawcy, a w końcu również czasami do niesprawiedliwych i krzywdzących stronę procesu rezultatów. Dlatego też musi być ona uzupełniona wnioskami płynącymi z zastosowania innych rodzajów wykładni: historycznej, systemowej, funkcjonalnej, logicznej, a wreszcie - jeśli nie przede wszystkim – celowościowej”. Aby system prawa był spójny przepis prawa należy poddać wykładni systemowej. Przejrzyście ujął to Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 25.04.2003r. uchwała (7) SN – IC z dnia 25 kwietnia 2003 r., III CZP 8/2003, OSNC 2004/1 poz. 1 - której nadał moc zasady prawnej - gdzie stwierdził, iż „wolno odstąpić

od sensu językowego wykładni, mimo że przepis jest jasny i oczywisty, gdy prowadzi to do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji, gdy przemawiają za tym szczególnie ważne racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne, gdy językowe znaczenie przepisu pozostaje w oczywistym konflikcie lub sprzeczności ze znaczeniem innych norm systemu, zwłaszcza, gdy te normy mają wyższą moc prawną, gdy znaczenie to prowadzi do rażąco niesprawiedliwych rozstrzygnięć lub pozostaje w oczywistej sprzeczności z powszechnie akceptowanymi normami moralnymi, albo gdy znaczenie to prowadzi do konsekwencji absurdalnych z punktu widzenia społecznego lub ekonomicznego”.

Zasada ochrony własności i innych praw majątkowych (art. 64 ust. 1 konstytucji) jest przejawem praw podmiotowych wolnościowych, gwarantowanych konstytucyjnie, więc hierarchicznie wyższych w stosunku do praw gwarantowanych ustawowo. Powyższe ma znaczenie takie, iż w demokratycznym porządku prawnym istnieje domniemanie zgodności ustaw z konstytucją, co wymusza kierunek interpretacji ustaw w zgodzie z konstytucją. Dlatego, podnosi się w literaturze, iż w przypadku gdyby wynik wykładni językowej ustaw miały prowadzić do sprzeczności z normami wyższego rzędu (normami konstytucyjnymi) to należy podjąć próbę wykładni rozszerzającej (uchwała SN z dnia 25 kwietnia 2003 r., III CZP 8/2003, OSNC 2004/1 poz. 1).

Powyższe mając na względzie, uznać należy, iż ma rację apelujący, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż nie dokonał całościowej analizy obowiązującego prawa, mającego zastosowanie w sprawie.

Jednak powyższy zarzut nie jest jedyny jaki okazał się zasadny. Choć powód w pozwie nadmienił, że nie ma już spółki konsolidowanej, nie ma też spółki konsolidacyjnej, gdyż obie zostały przejęte przez inne spółki, a roszczenie powód opiera na prawie surogacji - to Sąd Okręgowy w żaden sposób nie odniósł się do tego aspektu sprawy. To samo dotyczy tego, że - jak ujął to powód w pozwie - „prawo do zamiany akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej powstało w dniu 13 sierpnia 2009 r. i miało wygasnąć w dniu 13 sierpnia 2010 r.”, stosownie do zapisu art. 4 ust. 1 ustawy konsolidacyjnej.

Surogacja to ogólnie ujmując zastąpienie jednej rzeczy lub prawa inną rzeczą lub prawem. Nie ma w systemie prawa ogólnej zasady surogacji, którą możnaby zastosować do wszelkich sytuacji rodzących konieczność w/wym. zastąpienia. Każdorazowo, dla każdego zdarzenia rodzącego konieczność poszukiwania surogatu, należy poszukiwać normy prawnej uzasadniającej utrzymanie korzystnej sytuacji prawnej po stronie uprawnionego.

Jeśli chodzi o zmiany podmiotowe po stronie spółek konsolidowanych ((...) S.A. i (...) S.A., które zostały przejęte przez (...) S.A.) to istotnie przyjąć należy, że w tym przypadku znajdzie miejsce zasada surogacji polegająca na tym, że uprawnienia akcjonariuszy spółek: (...) S.A. i (...) S.A., wywodzące się z ustawy konsolidacyjnej, przejdą na akcje spółki (...) S.A., otrzymane w zamian. Doktryna wypowiada się za istnieniem - na gruncie prawa spółek handlowych - zasady zachowania szczególnych praw nabytych przez współników lub akcjonariuszy spółek restrukturyzowanych. Przejawem obowiązywania tej zasady jest przepis art. 511 § 1 k.s.h., który stanowi, że „osoby o szczególnych uprawnieniach w spółce przejmowanej bądź w spółkach łączących się przez zawiązanie nowej spółki, o których mowa w art. 174 § 2, art. 304 § 2 pkt 1, art. 351-355, art. 361 oraz w art. 474 § 3, mają prawa co najmniej równoważne z tymi, które im przysługiwały dotychczas”. Także, zarówno trzecia Dyrektywa Rady z dnia 9 października 1978 r. dotycząca łączenia się spółek akcyjnych, jak też Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/35/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. dotycząca łączenia się spółek akcyjnych (Dz.U.UE L z dnia 29 kwietnia 2011 r., Dz.U.UE.L.2011.110.1), która z dniem 1 lipca 2011 r. zastąpiła tę pierwszą, w art. 15 przewidują, iż posiadacze papierów wartościowych innych niż akcje, z którymi związane są szczególne prawa, muszą uzyskać w spółce przejmującej prawa co najmniej równoważne prawom, jakie posiadali oni w spółce przejmowanej.

Takiej zasady nie ma jednak po stronie spółki konsolidującej ((...) S.A. została przejęta przez (...) S.A.). W prawie spółek handlowych nie obowiązuje ogólna zasada zachowania szczególnych obowiązków przejmowanych przez współników lub akcjonariuszy spółek restrukturyzowanych. Jedyną normą ogólną, którą można przywołać w niniejszym przypadku już przepis art. 475 § 1 i 2 k.c. dotyczący następczej niemożności świadczenia. Jeżeli świadczenie stało się niemożliwe skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, zobowiązanie wygasa.

Jeżeli rzecz będąca przedmiotem świadczenia została zbyta, utracona lub uszkodzona, dłużnik obowiązany jest wydać wszystko, co uzyskał w zamian za tę rzecz albo jako naprawienie szkody – czyli właśnie surogaty. Warunkiem zastosowania tegoż przepisu jest to, by przyczyna niemożności świadczenia leżała poza osobą i działalnością dłużnika, czyli Skarbu Państwa. Jednak powód nie wykazał inicjatywy dowodowej w tym zakresie (art. 6 k.c.) Zaś mając na uwadze, iż spółka przejmowana i przejmująca są z branży sektora energetycznego, a w spółkach tych większościami akcjonariuszem jest Skarb Państwa, nie można zasadnie przyjąć, że decyzja o połączeniu leżała poza zakresem kontroli Skarbu Państwa. Na marginesie należy zwrócić uwagę, iż plan połączenia w/wym. spółek miał uwzględnić tylko spadkobierców, o których mowa w art. 4 i 5 ustawy konsolidacyjnej (art. 11 ust 2 ustawy konsolidacyjnej). Z tych przyczyn należało uznać, że prawo do zamiany akcji, realizacji którego domaga się powód od Skarbu Państwa, wygasło, z uwagi na niemożność świadczenia. Niemożność ta jednak nie jest objęta regulacją art. 475 § 1 k.c.

Za słuszny należy uznać zarzut pozwanego, że roszczenie powoda o zamianę akcji wygasło. Powód złożył oświadczenie o zamiarze skorzystania z uprawnienia do zamiany akcji w zastrzeżonym terminie (art. 4 ust 2 ustawy konsolidacyjnej). Jednak oprócz terminu zawitego, przewidzianego na złożenie w/wym. oświadczenia przez samego uprawnionego do zamiany, w art. 4 ust 1 ustawy konsolidacyjnej przewidziano datę powstania prawa do zamiany, oraz datę, z którą to prawo wygasa. Przepis art. 4 ust 1 ustawy konsolidacyjnej jest ogólnym terminem zawitym, w którym w/wym. prawo miało być zrealizowane. Termin ten z natury swej nie podlega ani zawieszeniu, ani przedłużeniu. Na marginesie należy tylko zauważyć, że wygaśnięcie uprawnienia in natura nie oznacza, że wygasają wszelkie uprawnienia uprawnionego podmiotu, w tym roszczenia odszkodowawcze, o ile zaistnieją podstawy do ich powstania.

Przepis art. 386 §4 k.p.c. stanowi, iż sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy. Jednak mając na uwadze to, że mimo uchybień jakich dopuścił się Sąd Okręgowy, wydany wyrok odpowiada prawu, apelację należało oddalić w oparciu o przepis art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego postanowiono stosownie do treści art. 98 §1 i 3 k.p.c.